

13-191

1920 N.1.

გ ვ ი ლ ღ ო ს ა ნ ი

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

№ 1

იანვარი

1920

შ ვ ი ზ ზ მ ლ ა ნ ი

№ 1

ი ა ნ ი ა ნ ი

1920

გრიგოლ რობაქიძე

ღრანგ პოეტს.

შენი გენია მეტეორის ალმა გაჰმურა.
სიგიჟის ხორბლით ავსებ მარად ქვეყნის ზვიმერებს.
ლამის სოროვებს დასტრიალებ როგორც ღამურა.
აფხორცი ტვინით ბუდეს უნგრევე ყვითელ ქიმერებს.
ტანამღვრეული ეშურები მაცდურ აშარას.
ლუესის წვეთით გიხელდება ბნელი დიანოს.
აპოკალიპსის ცხენს აუბამ ლექსის ავშარას.
ხერხემლით ჰშიშობ: განკითხვის დღემ არ იგვიანოს.
თეთრად ათენებ: თავს გესხმიან ავი ბოდვები.
ბნედა გერევა მიწის წყლულის ხილვით გაოსილს.
დამხჩვალ კატებში გაგონდება მთვარის ცოდვები.
პირზე გაშრება ცოფიანი დუჟი ქაოსის.
განთიადისას ლორწიან ტუჩს მზის ძალი გლოკავს.
შენს სონეტებში გადარევა შეკრული როკავს.

ტიციან ტაბიძე

ღვდელი და მალაქარია.

ძველი ორპირი. დანგრეული სანაოები.
ეწყება მთვარეს ხაშმიანი ცხელების სრესა.
მამის ოლარზე ობობების ქსელი მოება.
ღამეა თეთრი და შავია ქალდვას მესსა.
ძველია თემა: გიჟი ღვდელი და მალაქარია.
ატირდენ ერთად ბაყაყები დამშრალ ფშანებში,
თითქო ახველებს ჭლექის ხველით Misse Lea Lee-ს.
თითქოს ყანჩები გაერიენ ფარშავანგებში.
მიბორგავს მთვარე, ყვითელ საბანს მიასრიალებს.
ძველია თემა: გიჟი ღვდელი და მალაქარია.
ვარსკვლავით შეშლილს უსახო ძმებს სალამი ღამის,
მიყვება სული დავიწყებულ სატურნალიებს.
ჩემთვის სამშობლო სახვევია მშრალი ბალღამის,
დაწყველილ მინდვრებს გაუმზადებს მშიერ კალიებს.
დისერტაციას დაეაშადებ მე ამ საგანზე:
ყვითელი თვალი მონგოლების და სააკაძე...
ძველია თემა: გიჟი ღვდელი და მალაქარია.
ძველი ორპირი. დანგრეული სანაოები,
ქალდვას ზეცა ამართული, ვით ეშაფოტი.
მონომანისთვის აღარ არის სხვა სათნოება,
რომ დაჭრილ სულის გადითვალოს ყველა ნაფოტი.
ბედის ვარსკვლავი საქართველოს მართლა მკვდარია,
რეკვიემით ისმის ეხლა ყველა არია.
ძველია თემა: გიჟი ღვდელი და მალაქარია.

პაოლო იაშვილი

ალი არსენიშვილს.

ვაგონი, ცხენებით, ხუთი გუსარი.
აწყურისაკენ. აპრილი. 1917 წელი.

გაცოცხლდა შენი უცნაურობა
გადაქცეული მარჯნების ხევათ;
და რჩება ჩვენი მოგზაურობა
სიკვდილის დღისთვის შესანახავათ.
ჭფანტავდა კვამლსა მატარებელი
აყვავებული ტყემლის რტოებათ;
შენი სიტყვები უდარებელი
უკან მისდევდა ქარს ლევკოებათ.
და ტოვა მოხსნილს მინც დაგშვენდა
შენ რეტიანი ლექსით ბარბაცი;
და მოდიოდი, ძვირფასო, ჩვენთან,
ვით ლოენგრინი და ჯარის კაცი.
ჩვენ ძირს გვეფინა გამზნარი თივა
და გვინათებდენ თავს გვირგვინები;
გვეზმანებოდა ლედი გოდევა
ქრისტეს მოახლით შენაგინები.
უღელტეხილზე მაშინ დაბინდდა,
მზე დაიმალა როგორც ყაჩაღი,
ჩვენ აფთიაქმა მძინარ დაბიდან
გამოგვატანა ბოდღერის ბალი.
მთვრალი წარსულით, მთვრალი „მერეთი“
გარს გვეხვეოდა ლექსი ხროებათ,
გვეჩვენებოდა ეს იმერეთი
არაბულ ზღაპრის დაბოლოებათ.
თითქოს უეცრად შენ გაგარეტა,
ნერონის ხმებმა ცეცხლიან ქარში;
თითქოს ორდანიმ ხმა გაიმეტა
კათოლიკების წმინდა ტაძარში;
თითქოს ამალით შეგხვდა ყვენი,
ან იგერებდი შენ მზის ნატეხებს
და ან თვით იდა რუბინშტეენი
გაბანიებდა დაღალულ ფეხებს.
უცბათ იროდის გამოჩნდა ტახტი
და სალომეას მოგესმა ფიცი—
მერე უეცარ მოწაშეთ გახდი
როგორ კვდებოდა დანის პრინცი.
უკანასკნელად გაჩნდა ბრომელი
მწვანე კილინდრით, თვალ ნისლიანი,
შეგხვდით სამება დაუდგრომელი:
ალი, პაოლო და ტიციანი.

საქორწინო შოგჯაურთმა შთვარესთან.

და ისევ ღამე, ისევ წვიმა ფეხის ხმაურით;
ვერ გადურჩები შემოდგომის მე ნაკლულ დღეებს.
და მაწანწალა ჩემი სული ნათრევი ყურით
კიდევ გამოცდის შეყვარების მწარე სიცხეებს.

გაფითრებული დავენდობი შუალამის ხმაურს;
გადამალაგებს იღუმალი მისი ანთება.
თქვენ, ვარსკვლავებო, გზა მოგვეცით მგზავრებს უცნაურს:
მეფე—დედოფალს—მე და მთვარეს გვაგვიანდება.

ჩვენ დიდი გზებით მოსული ვართ და წავალთ მალე;
როგორც კუკლები დავატარებთ არშიან კაბებს.
ჩვენ მწუხარება დიდ ქალაქში ვერსად დავმალეთ.
და გვსურს ვეწვიოთ ახლა სტუმრათ სულ მცირე დაბებს.

სასტუმროების სიბინძურე და მყრალი სული
აღარ აკვირვებს ჩემ ქალბატონს, აღარ აშინებს;
დღეს მისი ცქერა ავითმყოფი, ფერგადასული
ჩემ დაღლალ სულში ფეერიულ კოშკებს აშენებს.

ახ, სულ ერთია ნათრევალა გადამშეულებს
მოგვეჩვენება თვით სამოთხეთ დუქანი ბნელი,
და ისევ ღამე შეგვეერთებს მგზავრებს სწეულჯებს,
და ისევ ღამე, როგორც ჯვარცმა, იქნება მხსნელი.

სატურთლუ.

(ჩემი ძმის რაჟდენის ხსოვნას)

ღამის ღუმილი მეჯადოსნება,
მაგრამ ვეწევი ერთგულ პაპიროსს,
რომ სევდიანი ჩემი ოცნება
ისევ წარსულმა გაინაპიროს.

ყოფილ ფიქრებში გავიბანდები...
ჩემი საფერფლე წინ მისვენია,
ცრუ ხეტიალში ბევრი ლანდები
იმის სიპტყეზე გამიწვენია.

უმშვენეირეს ცისფერ ვასაკით
მოდის გრიგოლი — ლანდი პირველი.
მაგრამ ვინ არის ეგ ავაზაკი? —
თვით აშორდია გასაკვირველი.

ქმნიან საყვარელ, ძველ ამხანაგებს
ღაორსულეებულ კვამლის კირთები.
და პაპიროსის წვერზე ანაგებს —
მაცდურ პაოლოს დავუკვირდები,

ჩემ საფერფლეზე აქვითინება
უყვარს ტიციანს ნაზათ, გედურად,
იმან ტირილი ახლაც ინება,
ლაჭორგის მთვარეს უსაყვადურა.

დავტრიალდები ლანდურ ჯარაში.
ღამე ობლობას კვლავ მომანდომებს —
და ფერფლთან ერთად ბნელ ფანჯარაში
გადავისროლი სათუთ ფანტომებს.

სასაფლაო და ყვავილი.

რუხი კედლები, ხავსიანი თლილ ქვის ტრაბელი,
 ხის ჩარჩოვში უმიმით ტანი მტვერიან ხატებს.
 აღარ იხარებს დიდი ვერხვი გადანაბელი.
 ძველი საყდარი დანგრეული უყვართ შავ კატებს.
 სურნელს არ აკმევს ია ნაზათ ანაყვავები,
 და სამრეკლოზე ჭოტი სუნთქვას ოდნავ აქშინებს.
 სასაფლაოზე ოცნებობენ ღამე ყვავები,—
 მძლავრი შრიალი მათი ფრთების მგზავრებს აშინებს.
 დააქვთ ყოველ წელს შესაწირი ნადისიანებს,—
 და თითქოს შველით, ვით მოფურჩხულს ლოცვა, ზერანი;
 ღმერთს ავედრებენ ნათესავებს და მისიანებს.
 წმინდა გიორგის თურმე აქ ყავს ხშირათ მერანი.
 არ ემეტებათ რაც რამეა სულის მაქნისი,
 მაგრამ ყვავები პატრონობენ აღსავლის კარებს,
 მათი თვალები მკვეთრი არის, როგორც სახნისი.
 ატირებს ქარი ბნელ ღამეში გატეხილ ზარებს.
 ისმის გოდება ნაღვლიანი საღვთო ოდებზე,
 საკმევლის კვამლი ვეღარ ახრჩობს ცოდვილ ამურებს.
 დავიწყებული სახელები ტირის ლოდებზე.
 კეთროვან ვირის საზარი ხმა აფრთხობს ღამურებს.
 ზამთრის დღეები წვიმიანი ახ, როცა არი—
 ბრმა მათხოვრები უიმედოთ ფიქრობენ დარზე.
 სახლებზე კვამლი, დახურული ფანჯრები, კარი.
 სხედან ყვავები მოწყენილი საფლავის ჯვარზე.
 მკვდრებზე ოცნება, სევდა, დარდი, ყოფნა მარტივი,
 მძიმე წუთების უფერულათ განმეორება,
 მოუსვენრობა, ხასიათის შეცვლა მარტივით—
 მტანჯავს და უხმოთ მაკანკალებს ავი ზმორება.
 ვატყობ: ყვავები მიყურებენ მუდამ უნდობლათ,
 ახ! თითქოს უნდათ, რომ დამღუპონ ფიქრში ტრიალით.
 როცა ღამდება და ოთახში მარტო ვარ, ობლათ—
 სასაფლაოდან მაშინებენ ფრთების შრიალით.

დეკემბერი 19—20.

1919.

ღვთისმშობელი პრესპექტუ.

ნ. თ—ს.

ის ამ პროსპექტზე გამოივლის ყოველთვის მშვიდი და გამოყვება სათუთ მცველად თეთრი არაკი. მოეფინება მკრთალ ვიტრინებს წმინდა ლარნაკი. ო, მის თვალებში გიშერია და პანაშვიდი.

ძვირფას ტაძარში მას მოელის პატივი დიდი. ცის ფერ აღთქმებით გაფითრდება უცხო, ამაყი. ო, მისი სახე ლურჯ ზღაპრების წყნარი ბანაკი. დახვეულ თმებით თავს დაიხრჩობს სალამოს ბინდი.

ათასი ქვები მის მკრთალ თითებს აედევნება. ეტყვის გამვლელი „რომ ავთრთოლდე მომეცი ნება“. ურიცხვ ვედრებას ღვთისმშობელი მოკრეფს მოწყენით.

გაივლის წყნარი და ტაძართან ის გაიღიმებს. დაათოვს პროსპექტს მწუხარებას სურნელის ფენით და აატირებს ღვთიურ ცქერით ბევრ პილიგრიმებს.

ნიკოლოზ მიწიშვილი

დუქმბრის აკონია.

გარეთ ქარია. დეკემბერი უკრავს ჭიანჭურს. და თეთრ ქალწულებს გაუშლიათ მინდვრათ ბალეტი. ჩემს ოთახში კი ფავნი ლოშნის დამთვრალ დიანოსს და ეშმაკურად იყურება ლურჯ სათვალეთი. მე—ყაჩაღივით მაფრინდება მუხლებში დამბლა და გახუტებულ მარწუხებით ალურჯებს ძარღვებს. უცნაურ შიშმა ხერხემალი სულ დამიდაძალა: თავის ქალასაც ეს ფიქრები მალე დაარღვევს. და მეშინია. მეშინია, ო, მეშინია. ჩემი სახელი გუშინს აქეთ სულ მაგიწყდება. ცივდება ტვინი. სისხლის ჩქეფაც მალე მიწყდება: მე კარგად ვიცი ეს რა არის, რისი ყინია. წუხელი ღამით ეს თითები ვერხვის ფოთლობდენ. დებავდა სისხლი მოღალუღი ტუჩების მარჯანს. სუსტი თვალეები შავ სტრიქონებს ვეღარა ფლობდენ და მე ვფიქრობდი, რომ ეს კვირა არ გადამარჩენს. ვუცდი და ველი—ბედი როცა დამაყირავენს და ამ ქვეყნიდან გამისტუმრებს თქვენი არული, როცა გამყვება პროცესია მე ბულვარული და მელოტები მოიხსნიან გადამსკდარ თავებს.

ჩარდაში.

გერმანიის პატარა მივარდნილი ქალაქი.

ცხელი ზაფხულის გრილ საღამოს ქალაქის ერთს ეზოიან ყავახანაში გზათ გამვლელი უნგრეთელი მუსიკა უკრავდა. აქ იყვნენ პატარა ქალაქის პატარა არისტოკრატები, პატარა ქალაქის პატარა მდიდრები, სტუდენტები და მუშები.

მხიარულ ამღზნებ მუსიკის ხმაზე საზოგადოება ლუდს ხშირათ ეწაფებოდა. ჩემს განსაკუთრებულს ყურადღებას იქცევდა ერთ. სუფრაზე მსხდომი ჯგუფი; მუშები იყვნენ. აჩქარებით ლაპარაკობდნენ, ლუდს ერთის დიდის ჭიქიდან სვამდნენ, მაგრამ შედარებით ცოტას, რადგან ლუდი აქ ძვირია — უფრო მდარე ყავახინიდან უნდა მოსულ იყვნენ მუსიკის მოსასმენათ ლუდის სმით უკვე საკმაოდ დაკმაყოფილებულნი. ერთი მუშათაგანი მუსიკაში თითქმის არ ერეოდა და როცა ხმას ამოიღებდა, ამხანაგები მეგობრულათ წაჰკრავდნენ მუჯლოუგუნს და ეტყოდნენ:

— ნამდვილი პატრიოტი ხარ, ერთი წელიწადია ჩვენთან ცხოვრობ და ერთ სიტყვას ვერ იტყვი მართლად! — და ყველა გაიცინებდა...

უნგრეთელი იყო ჩუმი მუშა, იგი მოწყენით ისმენდა მუსიკას, ფიქრები ხმებს თან მიჰყვებოდა და სადღაც სხვაგან ტკბებოდა ჰანგებით. მუსიკამ ჯერ ერთი დაუკრა, მერე მეორე, ხან ეს, ხან ის და ერთხელაც იყო დაიწყო ჩარდაში.

უნგრეთელს სახე გაუბრწყინდა. ვინ იცის რა წარმოუდგა, რა მოაგონდა. სუფრის ქვეშ ფეხები აუთამაშდა; ქუსლები დაბაკუნა.

— ეი, კელნერ! — დაუძახა მან მსახურს, — მთელი საზოგადოება მას მიაჩერდა. — კელნერ, მართვი დამკვრელთ ოთხი ბოთლი ჩვენებური, უნგრული ღვინო! უთხარით კიდევ დაუკრან ჩარდაში.

კელნერი გაიქცა.

— ოღონდ ჩქარი... ჩქარი... თითქოს ველში გრიგალი ტრიალებდეს... ც ცხელი და ქარიშხალი! — თვითონ გადასძახა მუსიკოსებს, რომელნიც ცოტა მოშორებით იდგნენ.

მუსიკამ ხელმოორეთ დაიწყო, უნგარელი წამოხტა. ბუქნით ჩამოუარა, გაუსვა და შეტრიალდა, ერთი გასწორდა წელში და ისევ ბუქნას მიჰყვა ხელი.

— ჩქარი! ცეცხლი! მეტი ცეცხლი!

მუსიკამ კიდევ აუჩქარა, მაგრამ უნგარელი წინანდებურათ ცერებზე ტრიალებდა, ქუსლებს აბაკუნებდა მწყობრად, ბუქნის დროსაც არც ერთი ტაქტი არ შეშლია.

— მეტი ცეცხლი! სიცოცხლე და სიკვდილი! — კიდევ დასტყვილა უნგარელმა. მუსიკამ მართლაც ცეცხლი მოუკიდა. უნგარელს ფეხი აერია, შემოტრიალდა, უცბათ დაჯდა სკამზე, მუშტი მუხლზე დაირტყა და სასოწარკვეთილებით ჩაიბუტბუტა:

— წამბდარვარ, წამბდარვარ კაცი: ფეხი ვეღარ ავაყოლე — ჩქარია... ლუდი და ჩარდაში ვერ არის მოწყობილი... ღვინო უნდა მესვა... მაშინ გაჩვენებდით, როგორ ცეკვავენ ჩვენი ბიჭები მთვარიან ღამეში, სოფლის გარეთ იქ, დუნაის პირათ.

საუკუნეთა ორღობში.

1

ძველი სასახლე ამთქნარებდა. წელიწადები მისრესოდა მის იღუმალ კედლებს და მზის ცხელი სხივები რუხ ლოდებზე ზაფხულებათ დაწერილიყო. ხანებთა გადაკვროდა საუკუნოები სახურავს. დიდი ეზო კონიდრის ხალით მოგებული, ჭადრებითა და კოპიტებით შრიალებდა.

ძველი თავადი ელიზბარ იყო მელობელი აქაურობის; მან მარტო იცოდა გარდაღმა საუკუნოების იღუმალობა.

აივანზე იჯდა იგი და გზისკენ იყურებოდა: მისი ერთად ერთი ქალი, დედულში პატარაობიდან წასული, უნდა ეწვიოს. მარტო ის იყო ელიზბარის ნუგეში. მარტო ის ყავდა ამ ქვეყნათ და ხუთი წელიწადია არ ენახა. ზის აივანზე ქოჩორ დავერცხლილი ელიზბარი და გზას გასჩერებია. გზაზე კი არავინ მოსჩანს, როგორც მომავალ საუკუნეების აჩრდილებში.

2

ყვავილებათ გაიშალა თექვსმეტი წელი მზისანასათვის. ცხელი ტუჩებით გააღნო სიცილი და ვნების ორღობეში მოასხურა. სადაც ის იფრქვევოდა, კოცნის ნარგიზები იშლებოდა და თავის დედას ეძებდა. თეთრ ვარდებათ შეიკუმშა მისი ტანი და მოცახცახე მზის სხივს უცდიდა, რომ გაშლილს მნახველი გაეკვირებია.

— მზისანა, მზისანა,— ეძებდა მზე მის თვალებს, როცა შიგ სევდას დაინახავდა. მზისანა გრძნობდა ამას და იღიმოდა მაშინაც კი, როცა სევდა აწვალებდა.

მაგრამ მისი ვარდი სხვა მზეს ეძებდა და ვნებით საუკუნეები მას ეძებდენ.

3

სიცილით შეიჭრა დიდ დარბაზში. არავინ იყო. ელიზბარი ორი დღის ცდის შემდეგ მთაში სანადიროთ წასულიყო.

მზისანა წელიწადებია აქ არ ყოფილა. ნოხებით დაფენილ დარბაზში დაისვენა. შემდეგ გადიას დაუძახა და დედის საპირფარეშოში გავიდა. ძვირფასი ტანსაცმელებითა და სამკაულებით სავეს იყო ოთახი. მზისანა კაბით მოირთო, სამკაულებით დაძვირფასდა. ცულქობით გამოხტა ოთახიდან და ტახტზე წამოწვა.

ნეტარ ოცნებას მიეცა: ვითომ იგი მეფის ასულია: ნიშნავენ; შემდეგ ქორწილია. შეკრთა. გააყრყოლა და ზეზე წამოხტა, რომ კარებში თვალი მთათანა ჯერ ახალგაზნდა კაცს, რომელსაც ვერცხლის ფერი გზებით თმაში შეჭროდა.

— შეილო!

— მამა!

და გაშტერებით მიეკვრენ ერთმანეთს. წუთები ოცნების წელიწადებათ გადაიქცენ და შიგ ორივემ შესცურეს.

— მამა, ხომ არ გაუწყრები შენს ასულს, რომ ასეთი ტანსაცმელით და-
გხვდი—მომეწონა და ჩავიცივი.

—განა მზეს უწყრებიან, გასაწყრომიც, რომ იყოს!—და ელიზბარი აქვითინდა.

4

მზისანას ღამით მოღვენებას არ აძლევდენ სიზმრები. ჯვარს იწერს, გარ-
შემორტყმული დიდებულებით: შვენიტ ქულაჯა, ჩოხა, მესტები და
წვრილ წილზე: დამბაჩა, ხმალი, სატევარი.

ირხევიან, უტდიან იმ წამს, როდესაც ნადიმი დაიწყება, რომ ჯიხვზე გას-
ცვალონ დამბაჩა, აზარფეშაზე—სატევარი. დაიუფლონ: ქალის ტუჩები, წი-
თელი ღვინო.

ნადიმი იწყება. ისმის ტოლუმბაშის ყიყინა. შემდეგ ყველაფერი მისწყდე-
ბა, დაჩუმდება და გაისმის სვედიანი ბაიათი. გახედავს: ეს ელიზბარია.
მამა მისი მღერის სვედიან ბაიათებს დაკარგულ ტრფობაზე. ყველა მას
მისჩგრებია.

მზისანას ცრემლები სდის. ყოველ დილას ნამტირალევი იღვიძებს. თვა-
ლები სველი აქვს. ფიქრობს და ვერ აუხსნია.

ელიზბარი იშვიათად ნახულობს ასულს. იგი ქეიფში გაერთო. როცა
ერთმანეთს შეხვდებიან, იღუმალი, არ ნახული ლანდებით ორივენი შე-
კრთებიან და ვნების საზღვრებზე დაიწვებიან.

5

ზაფხულის ის საღამო იყო, როცა ეროდეს ბრძანებით იოქანანას თავი
მოკვეთეს: ყველა საღამოზე ცხელი, ვნებიანი და ცოდვილი, ყველაზე—
უფრო ტრფილებითა და ტანჯვის ორღობეებით საგვს.

ორი დღეა ელიზბარი გადაბმულათ ქეიფობს. მაგრამ ქეიფობამ ვერ გაა-
ნელა მზინას სულით დაისრული გული. მზისანა მისთვის აღარ იყო:
ის რომ ცოლის—ჯადოსნურ სამკაულსა და ტანსაცმელში ნახა, დაიკარ-
გა მისთვის ასული, წარსულის და მომავლის საზღვარმა წაართვა იგი.
ცოლის ხავსიან აკლდამის ლანდს ებრძოდა ელიზბარი—ასულში გამო-
ცხადებულს სტიროდა. მზისანა სწავდა ცოლის სახით მოჩვენებული, და
ელიზბარი სცილდებოდა დღისა და ღამის საზღვარს იმ თვეში, როცა
იოქანანამ სალომე გააგიყა.

6

ცხელი დღე კვესდა. ნალვედრალით იფეფქებოდა ჰაერი. იცოხნიდა მზე.
მზისანა მოთენთილი მთელი დღე დარბაზში იჩრდილებდა.

მზის ლანდები გრძნობას უხუთავდენ. თეთრ თალხში გულღიას გაშლილი
თმები სწვავდენ. დიდ დარბაზში ტახტზე მარტოობა აკიჟებდა. ჩასთვლიმა:
ცხელი სანახაობით აიხაზა ნადიმი. იგი კვლავ დედოფალია.. გულღია სუ-
ფრა. სვედიანი ბაიათი. შავი თვალეები მიაშტერდება. მიწყდება. მის წინ
კვილით გადივლიან საუკუნეები. ჯვარედინათ გადინებრება ნოთა ყანწები.
გადირბენენ კედლებზე ნიამორები, აყივლდება ბაღში ყარყუმი. და როცა
შეშინებული გაიღვიძებს—კარებში დამდნარ მზის სხივების ლანდებში გა-

მოჩნდება ელიზბარი: გადატყდება მთვრალ ზმორებით. გადაიქცევა კვრები და ელიზბარი შავი თვალებით დაიჭერს მზისანას ტანის ცოდვილ ზმორებას.

7

ელიზბარმა თავის ხელით მორთო ძვირფასი ძოწეულის კაბით ასული. მეწამული თავსრაკით შეუმკო შუბლი და შავი ბრილიანტის კაბით დაუმშენა. ეთერის ლეჩაქით მოუფრქვია ჩიხტი. თვალმარგალიტით დაუძვირფასა შვილს ყელი. მზისანა კვირობდა. ეს ის იყო: ყოველ ღამე რომ სიზმრათ ელანდებოდა.

— მზისანა.— მოესმა მთელი დარბაზის ხმა. დიდებულები გარს ახვევიან.
 — მზისანა!— გაიქვითინა აჩრდილებმა. იგი ერკვევა. დარბაზი ათასი ჩირაღდნით ციმციმებს.

იგი ძვირფასი მუთაქებით მორთულ ტახტებზე ზის. შორს, კუთხეში დაჩოქილი ელიზბარის ქვითინი მოისმის. ჩაქრება ჩირაღდნები. სარკმელიდან თეთრ ანგელოზებათ შემოფრთხილდებიან მთვარის სხივები. სიჩუმე.. მოისმის წელი, სევდიანი სიმღერა დამდნარ ტრფობაზე.

— მამა...— სიჩუმე.
 გადიწვა საუკუნეების საზღვრები.
 — ელიზბარ,— სულის ნანგრევებში წამოიძახა მზისანამ..
 — მზისანა, -- და ელიზბარი მის წინ გაჩნდა. იელვა ხანჯალმა და სიზმარეთის დედოფალი აჩრდილებს შეუერთა.

8

ოქროსფერ ნოზზე უძილო ძილით ეძინა მზისანას. მის ტუჩზე ღიმილი თესლი ნარგიზათ ქცეული კიდევ ზღაპრობდა. ელიზბარი თავით უჯდა და მოკლულ ზღაპარს ჩასჩერებოდა:
 — ამისთვის.. ამისთვის! და მის ტუჩებს ჩაეკონა. დარბაზში უკანასკნელათ გაიქვითინეს ლანდებმა და კვდლებზე წყევით აიხაზენ.. ცხელი ავზნიანი ღამე იყო. ის ღამეა როცა იოქანანას ეროდეს ბრძანებით თავი მოკვეთეს და სალომეს მიაართვეს.

9 იან. 1920 წ.

დაისრულა სპეცსტანო.

,შვილდოსანი' არ არის უკან დაბრუნება პრიმიტივისკენ. ბრძოლის იარაღათ ქართულ პოეზიას მარტო შვილდი არა აქვს. პირველი აფეთქება ქართულ პოეზიაში ყველა ყუმბარების აფეთქება იყო და, 'ცისფერი ყანწები' დინამიტით გატენილი სარდაფია დღევანდლამდე. ჩვენ თავზე ჩვენ არ დაგწერთ ისტორიას, ეს ბრძოლის გათავება იქნებოდა. ბრძოლა პოეზიაში არასდროს არ თავდება და მით უმეტეს 'ცისფერი ყანწების'-თვის.

არის უცნაური ანალოგია: რევოლუცია ქართულ პოეზიაში უფრო ადრე დაიწყო პოლიტიკურ რევოლუციასზე, მას არ ჰქონია ეტაპები: თებერვალის და ოქტომბერის და აქამდის გრძელდება ამოვარდნილი გრიგალი. ვერავინ იტყვის, რომ 'ცისფერ ყანწებს' თანასწორი ომი გადაეხადოს ლიტერატურულ მოპირდაპირებთან, ჩვენი გული ერთხელაც არ გაუხარებია კეთილშობილ შებრძოლებას.

გილიოტინა, რომელიც 'ცისფერმა ყანწებმა' დაუდგეს წინა პოეტებს, ჯერაც ვერ ნახულობს მსხვერპლს, რადგან არავინ არ არის ღირსი თავის მოკვდით. მხოლოდ ბანალური პოეტები, პუნბრივი სიკვდილით კვდებიან და შორდებიან პოეზიას. ბევრი სცდილობს შეგოებას, მათ არ რტყვნიათ 'ცისფერი ყანწების' მიბაძვის—მაგრამ ყველაზე უიმედო სწორეთ ესენი არიან და ყველაზე სამარცხვინო მათი სიკვდილია. ამ ხალხს იმავნი გამობედაობაც არ გამოაჩნდათ, რომ თვითმკვლელობით გაეთავებიათ.

ოთხი წელი 'ცისფერი ყანწების' გამოცემის დღიდან საკმაო გახდა, რომ ქართულ პოეზიას ერთიანთ შეეცვალა ფრონტი. ამ წლების განმავლობაში არც ერთი სახელი არ შემატეზია ქართულ პოეზიას, რომელიც თავის შემოქმედებას არ იწყებდეს 'ცისფერი ყანწები'-დან, და მის ნიშნის ქვეშ არ მიდიოდეს...

მართალია ზოგჯერ ეს ახალგაზდობა ვერ იკვლევს გზას და კარიკატურით აჩვენებს თავიანთ მეტრების სახეს—მაგრამ აქ მხოლოდ ფაქტია ასანიშნავი. 'ცისფერი ყანწების' პოეტების წინ სხვა უფრო დიდი პრობლემა იდგა, ვინემ წინა პოეტებთან ბრძოლა.

მაშინ, როდესაც სიმკვლიზმმა შეკრა თავისი რკალი: ბოდლეიმ ისე დახარწნა ლექსი, როგორც მისი ბებერი დედაკაცის კუბო, რომელიც ბავშვის კუბოსგან ვერ იჩრევა, როცა ატირდა გაუისმანის დეხესენტის რასიული სიფილისი და უაულ ლაფორგის ტლექი და მთელი პოეზია, ლოტრეამონის გამფაშო მლდარორის მონოლოგათ იქცა, და ვერხარნი დატენილი ლექსის თუჯის ბარაბანით მარხავდა კულტურას. როცა ანდრეი ბელიმ, როგორც ეწამულმა ტინკამ დაატრიალა პეტერბურგი—და მთელ რუსულ პოეზიას, გრიგალ რომაქიძის თქმით, მოედდა 'ავოკალიპსის ეპილეპსია'—ქართული პოეზია ამ დროს უნიჭო პოეტების არენა იყო.

არ არის საჭირო ამ ხალხის გვარების გახსენება, მათ თანდათანობით მივიწყებას პოეზიის პრესტიჟის დაცვა მოითხოვს.

არ უნდოდა დიდი გმირობა ამ პოეტების უარყოფას, უფრო საჭირო იყო ნამდვილი ღირებულების შექმნა... და სწორეთ ამ კრიზისის დროს გამოვიდა 'ცისფერი ყანწები'...

შვიდ სტრიქონიანი 'სონეტები', 'შანსონეტური ეროტიკა, ყარაჩოღლუქის უზრდელობა, გაკრეტიწებული 'მიმართულების' პოეზია, ყარამანიანის გძელი პოემები ძველი მგოსნებისა ჩამოშორდა პოეზიას.

გრიგოლ რობაქიძემ ლექსს მისცა ბრინჯაოს ჭედა, ჩამოსხმული სონეტები კლასიკური სიმტკიცით თანდათან აღიდგდნენ დიდ ოსტატის სახელს, მისივე თქმით, მიქელანჯელოს ინტელექტი პირველათ დაეუფლა ქართულ პოეზიას; ყოველი მეტრის ბედია ახალი ღირებულების შექმნის დროს არ იყოს უკიდურესი.

ამიტომ გრიგოლ რობაქიძეში მეტია კლასიციზმი, ვიდრე დეკადანსი. იგი დაჯერებული სიმბოლისტია. ეს შემოქმედებაში. კრიტიკაში პირველათ გრიგოლ რობაქიძემ წამოაყენა ქართული ლექსის პრობლემა.

პაოლო იაშვილი დარჩა ისეთივე ამაყი, როგორც თავის 'პირველ თქმაში'. მისი 'ფარშავანგები', ამ რევოლუციის დროშათ ანათებს. და ჯადოქარ ხელით გაჭედო სონეტებთან ერთად ის ყველაზე უფრო სტენხავს ლექსს და აძლევს ახალ სტიქიას. მან მზეს მისცა სხვა სიმწვავე და ბოგემას სხვა უფსკრული.

მან დაიჯერა თავის მანიფესტით საქართველოდან დიდი ქალაქის შექმნა და ქალაქის პოეზიას მისცა თავისი სტილი და გაქანება და ისევე ჯვარცმულია ამ ეფემერულ ქალაქში, როგორც ვერხარნი.

ვალერიან გაფრინდაშვილმა შემოიტანა ქართულ პოეზიაში ინტიმობა. მისი 'დაისები' ფარდაა, რომელიც ამიერიდან გაჰყოფს ნამდვილ პოეზიას წარსული ბანალობიდან. არც ერთი ხაზი ეტნოგრაფიის—მისი მარშრუტია საფრანგეთი და მსოფლიო. მისი ფანტაზია, რომელიც გადადის ფანტას-მაგორიაში, ყოფა ყველა ქართველ პოეტს მიქელ მოდრეკილიდან დაწყებული ჩვენ დღემდე, მის ღირიკას არ აქვს ერთი წვეთი წყლის, ყოველი ლექსი ამღერებულია და დათავებული. ვალერიან გაფრინდაშვილმა შეისწავლა ჩრდილების ბიოლოგია და შეუძლია, როგორც ჩინელმა, უკუღმა ააშენოს სახლი.

სხვა დროს სხვა მწერალმა სამი ტომი მაინც უნდა დაწეროს თვითუფლებზე ამ სამში—ქართული პოეზიის რსტორიაც აქედან დაიწყება.

ის რაც 'ციხფერი ყანწებით' შეიქნა, მართალია ავსებს წარსულის ცარიელ ხრამს, მაგრამ კრიზისი მაინც გრძელდება.

'ციხფერი ყანწების' შემდეგ შესაძლებელი გახდა ამისი თქმა: 'პოეტების სახელები ძნელი დასამახსოვრებელი შეიქმნა. აღარ დაიტევს ერთი ადამიანის სიკოცხლე ამდენ წიგნს, იცვლება წერის ნაწერა. გზა მინიატურით მიდის სათაურისკენ. შეიძლება შეიცვალოს კითხვის მანერაც და მომავალმა ერუდიტმა მარტო სათაურები იკოდეს' (სანდრო ცირეკიძე; 'სათაურები პოეზიაში').

'შგილდოსანის' ისრები არ იქნებიან მიმართული მარტო ლიტერატურულ მოწინააღმდეგეებზე. დღეს თვითონ პოეზია, როგორც წმინდა სებასტიანე, უნდა დაიცხრილოს ისრებით.

ლაჭორგის და ლოტრეამონის შემდეგ დღე ისე არ ღამდება, როგორც წინათ და ამ კოშმარულ ღამეებს უნდა სხვანაირი გათენება.

პოეზია, როგორც მორიელი დაუბრუნდა თავის საკუთარ თავს შხამით — ეს ყველაზე უფრო საშინელი ტერორია.

მსოფლიო ომი, სოციალური რევოლუცია და კომუნისტების გამარჯვება ამტკიცებს, რომ ძველი ქვეყანა მოკვდება როგორც მოხუცი კრეტინი — სთქვა მან უკანასკნელი რეკვიემი საკუთარ თავზე და არის ნიშნები ახალი მსოფლიოს შექმნის?

ყველა პოლიტიკურ რევოლუციებს წინ უსწობდა რევოლუციები პოეზიაში. ძველი კულტურის ბედიც პოეზიის ხერხემალზე უნდა გადატყდეს... მალდარორის პირით ლაპარაკობს თვითონ პოეზია და მოიხზავს ახალს და სხვანაირ რეაქციას.

რუსეთში ამ მალდარორის ენით ლაპარაკობს ა. კრუჩინიხის მისი ტეზისით „ღირ-ბულ-შილი“. ფუტურში კრუჩინიხით არ ამოიწურება — არის სხვანაირი რეაქციაც გარდა „ბუდეტლიანებისა“ და ამ ახალ რეაქციაზე ვიტყვიტ ჩვენ...

ვალერიან გაფრინდაშვილი

რითმა და ასონანსი.

ქართულ რითმას აქვს თავისი ისტორია.

მას ყავდა მცველები და აპოლოგეტები. შოთა, შავთელი, გურამიშვილი, ბესიკი რითმის დონ-ჟუნები იყვნენ. ილიამ და ბარათაშვილმა დააქვრივეს რითმა. ქართულ რითმას დიდხანს არ ენახა თავი საქორწილო საწოლში. მეოცე საუკუნეში ქართულ პოეზიაში დაიწყო რითმის რენესანსი.

გრ. რობაქიძემ სთქვა ქართული რითმის შესახებ საბედისწერო სიტყვა და იმის შემდეგ რითმა გაიმართა, როგორც მიმინო. „აისში“ დაიბეჭდა „რითმების ტურნირი“ და იქ რითმა ასე იყო დახასიათებული:

„რითმა არის სიტყვის ორეული და სტრიქონის ბრწყინვალე მსაჯული. მას შეჰყავს ჩვენებათა ქაოსი სამუდამო ნაპირებში.

„აი რითმები — პოეტების ახალი პორტრეტები“. მოყვანილ რითმებში იყო ასონანსებიც.

ბერძნებს და რომაელებს არ ქონიათ რითმა. უალღი ამბობს: „ლირას, რომელიც ძველებმა გვიანდერძა, ჩვენ მივუმატეთ ერთად ერთი სიმი — რითმა“. რითმაში არის რაღაც მისტიური და საიმედო. ბარატინსკის აზრით რითმა არის იმის სიმბოლო, რომ თვით სამყაროში არსებობს ფარული გარმონია. მხოლოდ რითმა სცნობს პოეტის ოცნებას და ამხნევებს მას ცხოვრებასთან ბრძოლაში.

ჩვეულებრივი სწორი რითმების რიცხვი ყოველ ენაში განსაზღვრულია. პოეზიაში შემოიჭრა ასონანსი — მოულოდნელი და უცხო სტუმარი — ავზნიანი და ჩქარი, აპოკალიპსის ჩვენებასავით გაუგებარი.

ქალაქის პოაზიაში თავისუფალ ლექსს და ასონანსს დიდი ადგილი აქვთ, რადგან პსიხიკის გართულება მოითხოვს ახალ ხერხს და მეთოდს. დადგება დრო, როდესაც არ დაგვაკმაყოფილებს არც დისონანსი — მაშინ დაიწყება ძიება ახალი რითმის. ახალი რითმის გამოგონებას დასჭირდება თავისი კოლუმბი. პოეტებს ახლაც შეაქვთ ცვლილება რითმაში ასონანსის და დისონანსის სახით.

ქართულ პოეზიაში ასონანსი სრულიად შეგნებულად და არა შემთხვევით შემოიტანა პაოლო იაშვილმა.

თუმცა რითმის ნახვა შრომის საქმეა, მაგრამ აქ ფანტაზიაც საქიროა უსათუოდ. ვისაც შეუძლია მოიგონოს ასეთი რითმა: სილაში ვარდი—სილა-ქვარდე (გალაქტიონი), უკაცრავად—დაუკაწრავად (პაოლო)—იმას აქვს რითმის მკერმეტყველი ფანტაზია და რითმის ხილვა.

ტიციან ტაბიძის ნესტიანი რითმა:—საცოდავი—სადავე‘ აქამდი ხმაურობს ჩემთვის, როგორც წვიმიანი დღე. „ქალდვას ქალაქების“ ავტორს არ უყვარს მყვირალა რითმები—მისი რითმა ინტიმურია. გრ. რომაქიძემ იცის ნახვა რუხი რითმების (მელანქოლია), რომელნიც ავტორთან ერთად იზმორებიან დილის ფერფლიან ბურუსში. მის ლექსებში არის ამაყი და უქალწულები რითმები: — „მესხური—მოესხურა“ — „ქიმერებს — ხვიმერებს“, „დათავეებს—აოოვეებს“. რითმებს დადგმა, „მეფარდება სტირდება (მაგალითად სონეტში) და ყველაზე უფრო დიდი რეჟისორი რითმის არის — ფარშავანგი პაოლო იაშვილი.

ახალგაზდა პოეტებში რითმას ყავს ერგებული მსახური და კოლეკციონერი — შალვა კარმელი—თუმცა მისი რითმა ხშირად უსულა და მექანიკურია. ქმედითი რითმა ყოველთვის სახვეა სიცოცხლით და იწვევს უამარ ემოციებს მკითხველში.

რაცდენ გვეტაძეს უყვარს მედგარი რითმა—კომანდორივით მძიმე და ულმობელი.

კოლაუ ნადირაძის რითმას:—„ქანდირბაზი—ძვირფასი“—ბევრი პოეტი ინატირებს თავისთვის, როგორც ლაშაჰ ქალს. აქამდი გრიშაშვილი რითმის მეფედ ითვლებოდა, თუმცა მის გვირგვინში ბევრი ნახესხები მარგალიტი იყო. მის რითმებს სხვები იმეორებენ, მაგრამ ის თვითონ რითმის ავაზაკია. ბევრი რითმები მოსტაცა გრიშაშვილმა მეგრულიშვილს, რომელიც იყო რითმის პაყი და არგოანტი. გრიშაშვილს ემარჯვება კლასიკური რითმა და იმას შეუძლია რითმების ლექსიკონი შეადგინოს, რომელიც ჩვენ არა გვაქვს. ნაკლებად არის ცნობილი რითმა, როგორც პორტრეტი, როგორც მორალური და ესთეტიური კათეგორია. თუ პოეტს თავისი რითმები არა აქვს, მისი ფიზიონომია ძნელი გამოსარკვევია. რითმა ხომ უმეტეს შემთხვევაში არის მხატვრული სახე. სხვისი რითმის გამეორება უდრის სხვისი სახის მითვისებას. რითმა იმის გარდა, რომ ლექსს გარმონიანს ანიჭებს, ბადებს მკითხველში ახალ სახეებს. ხანდახან რითმა უკარნახებს პოეტს მისთვის უცაბედს და უცხო სახეს.

პოეტი რითმებიდან კოშკს აშენებს. ზოგი რითმა შურდულიდან გასროლილ ქვას ვავს, ზოგი მოელვარე ყუმბარას. ახლა ქართულ პოეზიაში მაღალი და ახოვანი რითმებია. (დაკტილიური რითმა). საქიროა რითმების დარბილება. ბრინჯაოს რითმების გარდა საქიროა ფაიფურის და გიშერის რითმა—აგრეთვე სურნელი რითმა—თეთრ ყვავილებიდან. არის ჩონჩხიანი რითმა—მაღალი დაზიანებული ხერხემლით, რომელიც დონკიხოტური გიჟი თვალებით დაჰყურებს სამყაროს. ეს არის ასონანსი. ასონანსი გერმანოლოგიის მსგავსია.

„ჰაერი—სხვანაირი“, „მავსტრო, დაესწრო“. ეს ხმები ერთ ორეულ ბგერათ ელანდება სმენას. ზოგი ასონანსი მაღალია, როგორც კოშკი, როგორც

სულამითის ან გედის კისერი. რითმებს-ამორძალებს დიდი ხანია აღიღებს პოეტი, მაგრამ დღეს ძველი რითმა უნდა გაუქმდეს, ან აღდგეს ასონანსის სახით. ქართული ასონანსი ჯერ არ არის გაბედული და უფრო კანონიერ რითმას გავს: „ტანსაფარავი—არავინ“. მაგრამ ქართულ რითმას უკვე ეზმანება ქალაქი და ქალაქი მისცემს მას თავის ჭირვეულ ტემპერამენტს.

დღეს ბევრია პოეზიაში პატივანდილი რითმები, რომელნიც ყველას ვკუთვნიან. არიან პოეტები რომელთა ბანალური ლექსები რითმების ნამდვილი საროსკიპოვებია. ძველი სახელგანთქმული რითმების და ასონანსის შორის იწყება ბრძოლა ქართულ პოეზიაში. აღსანიშნავია ფუტურისტების რითმა. ასონანსი ფუტურისტულ ლექსებში ყირამალას გადადის. რუსი პოეტის მაიაკოვსკის რითმები—მაკადამია. ამ პოეტის ლექსებში ასონანსები წამებულა და ისინი კუნტების, კოკლების და ქიპერების შთაბეჭდილებას ახდენენ. ქართულ პოეზიაში არის გადაჭრილი რითმები (ампутированные ритмы), „ორჩი—მორჩილი“, „არამხანა—ამხანაგი“. აქ რითმა შეყენებულია მაშინ, როდესაც მან უკანასკნელი ნახტომი უნდა გააკეთოს. არის ქართულ პოეზიაში რითმა, რომელიც იწყება პირველ სტრიქონის ბოლოში და თავდება მეორე სტრიქონის დასაწყისში.

ქართული ასონანსი ჯერ თითქმის ხელუხლებია და აქ შესაძლოა დიდი მიღწევები.

რითმა სტატიურია—ასონანსი დინამიური. ასონანსი ხშირად იძლევა კატასტროფის ილიუზიას, ხშირად გრგვინვის, საფირონის და ზურმუხტის განცდას. ზოგი ასონანსი ჰაერში ავიატორის დაღუპვას გავს. არის პატრიარქალური რითმები, არის რითმები—ოფელიები და რითმები—მედუზები. არის ნათელი და ბნელი კომპარული რითმები. არის რითმა—აივანი და რითმა—ემაფოტი.

ლოტრეამონის საშინელი ცქერა და ცივი ტუჩები, ვერპარნის განწირული სახე, ვერლენის ბელატი თავი; რემბოს ავათმყოფი ფეხი, როლინას ნევრასტენია და ბოგემის მთელი „სასოწარკვეთა უნდა გატარდეს რითმაში, რომ შეიქმნას ახალი რითმის პოეტიკა.

რითმას ქონდა თავის ოქროს ხანა, ახლა იწყება რითმის შემოდგომა და როდესაც გათავდება რითმის განრწნის პროცესი—მაშინ ჩვენ ვიტყვი: რითმა მოკვდა. მაგრამ რითმა, როგორც კლეოპატრა, ბევრ საყვარელს გამოიცვლის, ბევრ მასკებს ნახავს, სანამ ის, როგორც ნანა, სრულებით არ გაიხრწნება და არ გადააგვარებს პოეზიას.

ჯერ ქართული რითმა ჯანსაღია და მზით არის განათებული. მის წინ დიდი გზაა და დიდი პერსპექტივებია.

ქართული პოეზია.

გ. ტ ა ბ ი ძ ე. *graine aux fleurs Artistiques*. II ტ. თფილისი. 1919 წ.

ვ. რ უ ხ ა ძ ე. *„ცხოვრების ყვავილები“*. III წიგნი. კანტორა განათლების გამოცემა თფილისი. 1919 წ.

,ლ ე ი ლ ა. ალმანახი ი. გრიშაშვილის რედაქციით. თფილისი. 1920 წ.

მიუდგომელი მინდა ვიყო. გალაკტიონ ტაბიძე ჭეშმარიტი პოეტი არის — მაღალი რანგის. ეს ბევრს ავლებს მას. მისი ლიტერატურული ბიოგრაფია 1907 წლიდან იწყება. პერიოდი „სევდიან“ ლექსებისა მან განვლო და პირველ წიგნში ვალი მოიხადა თავის ახალგაზღვობის წინაშე. რამოდენიმე წლის შემდეგ მისი მეორე წიგნი გამოდის. ჩვენ დიდის ყურადღებით შევხედით მას, მით უფრო რომ ჩვენ ის დასრულებულ პოეტად მიგვაჩნდა „ციხეგრ ყანწებში“ მოთავსებულ ლექსების შემდეგ.

,ლურჯა ცხენები“ შედევრია, თუმცა გალაკტიონ ტაბიძის ქმედით ინდივიდუალობას არ ეთვისება. ამ ლექსის შემდეგ ჩვენ სხვა შედევრებს ველოდით, მაგრამ წიგნში ვერსად აღმოვაჩინეთ. ირრაციონალური პოეზია „ლურჯა ცხენებისა“ არსად არ მეორდება მისი საოცარი დინამიკით. იქნებ ეს უკანონო მოთხოვნილება იყოს. შეიძლება ის შემთხვევითი ლექსია—ალკოგოლის კომპარი, ცრემლებით და რითმით გაკეთილშობილებული. მთელი წიგნის მიღება გასაჭირია: აქ არ არის დაცული ესთეტიური კულტურა და მხატვრული სისწორე. პრეტენზიებს ჩვენ გვერდს ვუართ.

ფარულ ტკივილების ბალი დაბურული
ასეთ გრადაციით მიდის ფრთა—ზვიადი! (!?)
ღამე—მარტოობის მტევნით დახურული (!?)
ფარდა იღუმალი, სარკე—იშვიათი.
ღამე ჩრდილოეთში უნდა გამეთია.
როცა აზიიდან მოდის განათება—
ათას საუკუნის მთელი ტრაგედია
მოსდევს მოგონებას როგორც ანათემა. (გრადაცია. გვ. 27).
.ვენერა სარკესთან. ეგონა ფრაგონარს (?)
პალაცო პიტტი და პერუჯი, ვენეტა.
ფერები მიენდო მშვენიერ საგანარს,
რომელსაც იძლევა ხმები მასენეთა. (!) (,ეუალისა და ვიოლის შესახებ. გვ. 47)
არის სასტიკი ადგილებიცი, უმხატრო, ყალბი „ბუტაფორიის შეხლა“. ჩვენ ამას თამამათ ვამბობთ. მაგალითი:

,მინც სად გაქრა ეს წერეთელი
ჩხეიძეც გაქრა, როგორც ასეთი! (!?)
ვიყავი ჩემთვის. ესლა წერტილი!
სიკვდილი ერთი და უცაბედი. და სხვ. (,რამოდენიმე დღე პეტერბურგში. გვ. 109).
ზოგიერთი შედარებები და მეტაფორები თარგმანია ჩვეულებრივ რუსულ სახეებისა, თუმცა სიძვირფასის შთაბეჭდილებას იძლევიან. მაგრამ ერთი რამ ითქმის უსათუოდ: წიგნში არის ამღვრება (наиб), და თუ სამი სტრიქონი ყალბია, მეოთხეში დიდ პოეტს იგრძნობთ. კარგია ლექსები: „მარმარილო“, „პარალელი“, „ედგარი მესამედი“, „სახლი ტყის პირად“, „შენი

სადღეგრძელო. ვალაკტიონ ტაბიძისთვის სახიფათოა ის ქება, რომელიც მას ერგო ბ. გომარათელის, პაპავას და სხვების მიერ. ეს სწრაფი მიღება არ არის გასახარელი მით უმეტეს, რომ მას ყველაზე პირველათ აგრარულ საკითხზე ჭკუა დაქნილი კრიტიკოსები ახამენ ქებას.

საქართველოში ყოველთვის ადვილი იყო პოეტის სახელის ტარება, და არც ერთ ქართველისთვის პოეტათ ყოფნა ჯერ კატასტროფით არ დასრულებულა. ქართული პოეზია და ქართული სცენა ყოველთვის ერთი განცდის ქვეშ იყვნენ და ერთი ღირებულებას წარმოადგენდნენ. ქართველი პოეტი და ქართველი არტიტი ეს ორი საოცარი კონვენიალობა ბანალობისა. გრიშაშვილი და „არშინ მალ-ალანა“—ჩვენი გემოვნების და ესთეტიურ კულტურის კოფიციენტათ უნდა ჩათვალოს. მათი გამარჯვება სასწაული არ ყოფილა, არც მოულოდნელი. დღეს საქართველო ეშაფოტათ გადაიქცა ზოგიერთისთვის და ბევრი დაიტრეებს მას როგორც დაკარგულ იმედს.

იოსებ გრიშაშვილის პოეზია „არშინ მალ-ალანა“, სადაც საუკეთესო როლი ასკარას ეკუთვნის. ვარლამ რუხაძის პოეზია მაზოლია, რომელიც უნდა მოიჭრას. თუ გრიშაშვილის ნიჭი და კულტურა (ჩვენ ვიცით, რომ ის მოკარნახეთ იყო თფილისის თეატრში) ავლარულ მოქალაქის ემოციების გალექსას მოუნდა, მეორე საწვრილმანო სავატროს ნოქრის პოეტურ განცდებს გადმოგვცემს. მაგალითი:

„ნუ მტანჯავ გეთაყვა, ნუ მტანჯავ უწყალოთ.
წყურვილით ვიზრჩობი, ნუ მოკლავ უწყალოთ.
მომხედე, შემიტკბე, სევდა—ჭირს მარიდე...
ბადრ სახეს რომ გიმკობს, მაჩუქე მა რიდე!“ (ბარათი).

ან და:

„საქართველოს არწიება—დაამსხვრია გალია;
ფრთა ფრთას ჰკრა და გაჰფრინდა, თავს მოეწლო იმე მთებს.
ცხოველ მყოფელ მზეს მისწვდა, იქ ნექტარი დალია,
გამარჯვება დიადი მიულოცა მიშვრალ ძმებს.“ (საქართველოს არწივი. ძღვნათ კაკი წერეთელს).

ყოველი ლექსი ამგვარ შედეგს წარმოადგენს. ჩვენ არაფერს არ ვფრჩხვთ ვარლამ რუხაძეს და მის ამხანაგობას.

„ლეილას“ ჩვენ არ ვუცდიდით დაიკვებით; ჩვენ ვიცოდით, რომ თბილისი პოეტების ელდორადოა და გრიშაშვილს არ გაუჭირდებოდა თავისი ამხანაზის გავსება. „ლეილამ“ გამართლა თავისი *raison d'être* სრული, ყველასათვის მისაღები ვულგარობით და მხატრულ სიმატაკით. მოუხერხებელია ყველა ლექსის დაფასება, ვინაიდან მხატრულ საზომის გარეშე სდგანან. ამ ციკლს ეკუთვნის უმრავლესობა: ფაშალიშვილი, მჭედლიშვილი, მარიჯან, აბაშელი, შანშიაშვილი (ეს დიდი პოემისტი ჩვენი დროის) და სხვები.

დიდი პოეტის შემოქმედებაში ყალბი ლექსი შესაძლებელია. მაგრამ ეს უბედური გამოჩაკლისია; მდარე პოეტისათვის კარგი ლექსი ბედნიერ შეცდომას შეადგენს. გრიშაშვილი უკანასკნელ კატეგორიას ეკუთვნის და მი-

სი ზოგი ლექსი, როგორც: „ტრიოლეტები შეითან ბაზარში“ (ფორმის დარღვევით) და უკანასკნელი „ქორწილი ჩვენ უბანში“ (ელენე დარიანის გავლენით) ამგვარ შეცდომათ უნდა ჩაითვალოს.

ვ. კოტეტიშვილის აზიოფილობა საზღვრებს სცილდება და სრულიათ არ ეთანხმება პრინციპს, რომელიც „ლეილას“ პირველ ნუმერში გრიგოლ რობაქიძემ გამოაცხადა. თანამედროვე ვიღაც ფრაკთ საქართველოში შემოქრილი“ ამბობს: „ძვირფასია დასავლეთი ევროპა, მაგრამ ევროპისათვის აღმოსავლეთს ვერ დავსთმობთ. უმჯობესი იქნება მათი ქორწილი ქართულ ნადიმით გადავიხადოთ“. მეორე ქმრის ხელში „ლეილა“ გამოიცვალა. ეს ქალის თვისებაა.

ჩვენ ვიცით აზიის ღირებულება. ქართულ პოეზიას აზიურობა არ დაკლებია. არ აკლია ახლაც. საიჭვო არის მხოლოდ ის, რომ ევროპამ „ლეილაში“ ვინმე „შეშალოს“: ამისათვის ისინი საკმაოდ აზიელები არიან და საკმაოდ ჯანმთელნი—საბედნიეროთ.

შალვა აფხაიძე

ლიტერატურული პრინციპები.

ვ • ლ • ე • რ • ი • ა • ნ • გ • ა • ფ • რ • ი • ნ • დ • ა • შ • ვ • ე • ლ • ი — დაისები.

ქუთაისმა გვიჩვენა წიგნის კულტურა. „მეოცნებე ნიამორებისა“ და „კირჩხიბის“ ყოველ გამოცემას ამჩნევია ოსტატის ხელი. ასეთია „დაისებიც“. ეს პირველი წიგნია ყანწელის და მით უფრო საინტერესო: აქ უნდა ვეძიოთ სიმბოლიზმის პირველი გამართლება საქართველოში.

ვალერიან გაფრინდაშვილის პოეზია სუბიექტურ ემოციათა ანარეკლია, ჯადოსნური სარკეა. მისი სულიერი განცდების ყოველი ნაჟუანსი საოცარი ფერებით არის ჩაძირული ამ სარკეში. ინდივიდუალური ასახვა მოვლენისა რელიგიური განცდაა შეპუდრული ნიღბით მოჩვენებული. პოეზია, როგორც სავანე რელიგიურ ტერმინსა, გავლას შეუმჩნეველ ხილზე მეორე დასაწყისში, კავშირია ორი სამყაროსი. გაფრინდაშვილის პიროვნება გარგებულია და ეს მეორე, მე, ჰამლეტის ტოგაში გამოხვეული, მუდმივი თანამგზავრია მისი. წარმოდგენა უხსნის გზა პოეტის ფანტაზიას და იწვევს მასში დაუმრეტელ ოპტიმისტურ სიხალისეს. გაფრინდაშვილი წარმოდგენის საშუალებით ჰქმნის ახალ სამყაროს, არსებულის ანარეკლს. იბადება კითხვა—რომელი უფრო რეალურია ყოველ შემთხვევაში რეალობა პოეტისათვის ერთი გარდამავალი ზონაა. მის გადღმა, პოეტის შინაგან ათვისებაში, ჩამოისხმის მარადიული სახე დაუსრულებელ სამყაროსი. აქ თვით პოეტია მდგომარეობის ბატონი. ასეთია ექსტატიურ წარმოდგენის სიძლიერე. მას შეუძლია უფრო ცოცხალი სახით, დამძიმებულ ფერებით, გაცოცხლოს. ყოფილი ან ზმანებული სურათები. პოეტმა ნახა ქარვისფერ ქარში საოცარი ხელთათმანი და შეიყვარა იგი ხელზე უფრო. საკმარისია პოეტისთვის ხელთათმანის ხილვა, რომ მოვლანდოს მას უცხო ქალწული სარკის სურნელოვან სიღრმეში. პოეტი ეტრფის ხელოვნურ თითებს: მათში არის დამალული სული უცნობი ქალწულისა.

გაფრინდაშვილისთვის ტერეტა არის მთლიანი და რთული პროცესი. იგი წინამორბედია საგნის შეცნობისა. ამიტომ პოეზია და ხელოვნური შემო-

ქმედება პრიმატია. ფარავს ყველაფერს—სინამდვილე გამოგონებაა. პირველი სრულყოფილია, ავხაზებში მომწყვდეული. მეორე დაუსრულებელია, მცდარი და მოკლებული სიღრმეს. პოეტი გათქვეფილია საესებით პირველ სამყაროში და იქიდან იყურება მოწყენილ ირონიით. ფუგა—სადაც ინსკვება დულისტური აღვლევება სულის—სარკვა, ყველაზე უფრო ღრმა და წმინდა. ამიტომ უყვარს პოეტს სარკის ნატეხი. იქ, მის სიღრმეში მოსჩანს აჯანყება მიღმა არსებულ ფანტომების, მისტიურ ორეულების. ეს პოეტის მეორე სამყაროა ფანტასმაგორიულ სახეებით დასახლებული. ამიტომ დაეზარება სინამდვილეში დაბრუნება. პირველი უფრო ნამდვილია და განცდილი. პოეტს სწამს ერთი ესთეტიკა: ესთეტიკა მოჩვენებების და გაურკვეველ ლანდების. ორეული პოეტის მუდმივი, მარადიული თანამგზავრია.

,ორეულებთან შეხვედრა ხილზე' სასტიკა შებრძოლებაა პ-ეტის თავის ბედისწერასთან, უაღრესი დაჭიმვაა ენერჯის.

,შეგებრძოლები ორეულებს მეტი სიმწარით და წრეს ჯადოსნურს თავს დავაღწევ გაგიჟებული'.

არც ერთი არ ეგუება თანამედროვე ფსიხიკას ისე, როგორც გაფრინდა-შეილი მისი ,შუა—გააზობლ სულით', შემომქმედ გალიუცინაციებით.

ჩამავალ მზის სპილენძის სხივებში, ლალით შედებილ ცაზე დადიან ნაირი მოჩვენებანი, რომელნიც მესმერიულ ჩაგონებით იტრებიან პოეტის ასარკებულ სულში: დაისი პირველი, დაისი მეორე, დაისი მეტუეთ ამ მოჩვენებების რკალია მკიდროდ შეკრული. საკვირველი სიძლიერით ქრის ეს მოჩვენებათა გრიგალი. ეს მოჩვენება კი ისევე—მისი ორეულია. კვლავ იბადება ეჭვი: რომელი დამარცხდება ამ დაუსრულებელ ქაოტიურ დუელში? ყოველ შემთხვევაში მისი ორეული უფრო ნამდვილია, უფრო მისაღწევი: მე ისევ ვეტრფი ორეულთა სასტიკ მყინარებს რომ აზრდილების მოვისმინო თეთრი ბრძანება' (სურნელი სარკე')

გაფრინდაშეილი ყველაზე უფრო მდიდარია ფანტაზიით. მან დააყენა ქართულ პოეზიაში სახის პრობლემა. ყოველი მისი ლექსი ამ სახეების მზიური გამოფენაა. ,დაისი მესამე':

,იწვის არდანი, იკლავება იქ ფისმანდური და ჩემი ცქერა მოჩვენებას კვლავ შევაფარე. ანგელოზები სამართებლით პარსავენ ლოთებს მსახურებს დააქეთ ოპიუმში მალალ ვაზებით' და სხ.

ამ ლექსში საოცარი სიუხვევა კვეთილი სახეების. მაგრამ ამასთანავე არის აღმოსავლური ყნოსვა კაფესი და დაისის დაფერფლილი სუნთქვა. აქ არის დაქცევა ჩამავალ მზის სიჯამბაზის.

უფრო ხშირად გაფრინდაშეილის სახეებს განყენებული იერი აქვთ. ეს აძლევს მთელ პოეზიას აბსტრაქტიულ სახეს. ჩემთვის ეს დადებითი მოვლენაა.

პოეტი ახალი ესთეტიკის ვირგილიუსია ჩვენში: ამით აიხსნება მისი მიდგომა გაუგებარ აზრის და მისტიურ თრთოლვის. მან გააბატონა მკრთალი მისტიური სახეები, ანალოგიები, სიმბოლოები საკვირველ ლითონებით. მისი ოფელია პირველი მარადიული ქალური სახეა ჩვენ პოეზიაში.

,შენ სულა ჩემო, საოცრება ისევ შექმენი'. (ოფელია დაისებში)

ოფელია—მიუწვდომელი სახეა სიზმარში ნახულ წმინდა ასულის, რომელიც ხან ,განისლდება'—ხან ლოცვად იქცევა.

გაფრინდა შვილმა გვიჩვენა ქართული პოეზიისათვის უჩვეულო ინტიმიზმი და სულიერი განწყობილება.

„მიყვები მთვარეს დაუღალავს მე მორიდებით ვით კოლომბინის ტიციანი ნორჩი, თვალდია“. (თვალთა საფერულე სვედიანი—ყვითელი მთვარე)

რას შემოაგდებს მთვრალ კაფეში ლალი მგოსანი და ეს იქნება თვით პაოლო, თვით სხივოსანი! („დაისი მესამე“)

ან და მკრთალი ხელებით ასწევს სტრიქონებს შუა ფარდას კოლაუ „ცხვირ გატეხილი“.

გაფრინდა შვილის ლექსს აქვს თავისი არხიტექტონიკა, ინდივიდუალური სახე. უმთავრესად მისი აზრი გაბედულად და შეუზღუდველად იშლება 14 მარცვლოვან სტრიქონებით აწყობილ ლექსში. უკანასკნელს მძიმე რიტმიული სვლა სახესებით ეგუება პოეტის აზრის აბსტრაქტიული გაქანებას. მთელი მისი პოეზია—დორიული ტაძარია მძიმე და ამაც სვეტებით დაჩრდილული.

პოეტს უყვარს სიტყვის სიამპართავენე და ინტიმური აზრი. მისი სიტყვა ფოლადივით მძიმეა, ხანდახან ძნელი ასაღები ხელში, მაგრამ მძიმეა თვით პოეტის მოჩვენება, მათი დენა მოითხოვს სიტყვის ნელ რიტმიულ სვლას. გაფრინდა შვილი სიტყვის არისტოკრატი-ოსტატია. მოხდენილად თლის სიტყვის ახალ ფორმებს; არსებით სახელს აძლევს ზმნის ხასიათს: დარბაზი—ედარბაზა, ანგელოზი—ენგელოზა.

გამოიყვანა ასპარეზზე ბევრი დაკარგული სიტყვები: მერამლე, ფისმანდური, ყირამალა.

იგი რითმის საოცარი ვირტუოზია: მიმართავს ყოველგვარ საშვალებას რამ შექმნას დაუსრულებელი გარმონია. მისი ლექსები დამძიმებულია უხვი ასონანსებით, ღისონანსებით და ახალი რითმებით.

საუცხოვო ასონანსები: რაინდს—მაინც, ჰაერი—სხვანაირი, სარკვეზე—ნარგოზი, მინაშა—წინაშე. უფრო საყურადღებოა ერთი ხერხი, რომელსაც მიმართავს პოეტი რითმის არჩევის დროს; ასეთ შემთხვევებში იგი შეუდარებელი მანეტროა, მაგალითად: მარტო—ვიდარდო, რითმა: არტო—არდო. ორი თანხმოვანი ბგერა ტ და დ ეკუთვნის კბილის მიერთ და ამიტომ იძლევა სრულყოფილ გახანგრძლივებულ ერთნაირ გარმონიას, რაც აძლიერებს სახეს. ასეთი მაგალითები: იარაღს—არაყს (ღ, ყ), ყოველთვის—ელტვის (ტ, თ), მომაწოდებს—მაცოდებს (ნ, ც), თავგამეტებით—მედებით (ტ, დ)...

აქვს ალიტერაციით დაწერილი ტრიოლეტები, რომლებშიც ერთ და იმავე თანხმოვან ბგერის სიუხვეს მიყვევართ თავის მწუხარების სითეთრეში („სენტიმენტალური ტრიოლეტი“).

სახეების და ლექსის ტენიკის ამოდენი სიახლე ერთ წიგნში—უჩვეულოა ჩვენ ლიტერატურისთვის. „ცისფერი ყანწების“ ჯგუფი თავისი ოთხი წლის გამოფენას აწყობს და მათი პირველი წიგნი გვიჩვენებს, რომ ქართული პოეზიისთვის იწყება ახალი გზები. ვალერიან გაფრინდა შვილის „დაისებში“ აღარაა აზიის პრიმიტიული კვლევება, აქ ევროპის პუდრაა და ყელსახვევი. ქართულ პოლიტიკას ქართულმა ლიტერატურამ დაასწრო ევროპისაკენ დაბრუნებ.

შ ი ნ ა ა რ ს ი

გრიგოლ რობაქიძე—ფრანგ პოეტს	3
ტიციან ტაბიძე—ღვდელი და მალაქარია	4
პალო იაშვილი—ალი არსენიშვილს	4
კოლაუ ნადირაძე—საქორწინო მოგზაურობა მთვარესთან	5
ვალერიან გაფრინდაშვილი—საფერფლე	6
რაქდენ გვეტაძე—სასაფლაო და ყვავები	7
შალვა აფხაიძე—ღვთისმშობელი პროსპექტზე	8
ნიკოლოზ მიწიშვილი—დეკემბრის აგონია	„
ნიკოლოზ თქიფანიძე—ჩარდაში	9
დიაჩიანელი—საუკუნეთა ორღობეში	10
ტიციან ტაბიძე—დაისრული სებასტიანე	13
ვალერიან გაფრინდაშვილი—რითმა და ასონანსი	15
კოლაუ ნადირაძე—ქართული პოეზია	18
შალვა აფხაიძე—ლიტერატურული პროფილები	20

რედაქტორი სანდრო ცირეკიძე

აწყობა ერმალო მეგენეიშვილმა

04/20

1920 წლის იანვრიდან გამომდინარე შოველ თვიური ჟურნალი

უვილდოსანი

თანამშრომლები: ამირაჯიბი შალვა, არსენიშვილი ალი, აფხაიძე შალვა, გაფრინდაშვილი ვალერიან, გვეტაძე რაჭდენ, გუდიაშვილი ლადო, ევრენოვი ნიკოლაძე, იაშვილი პაოლო, კარმელი შალვა, კლდიაშვილი სერგო, ლენინიძე გ., ლორთქიფანიძე ნიკო, მაყაშვილი ნინო, მიქაძე არჩილ, მიწიშვილი ნიკოლოზ, ნადირაძე კოლაუ, რობაქიძე გრიგოლ, სუდეიკინი სერგეი, ტაბიძე ტიციან, ყიფიანი ივ., ცეცხლაძე გრიგოლ, ცირეკიძე სანდრო, ჯაფარიძე გრ., ჯაფარიძე ლელი.

რედაქტორი სანდრო ცირეკიძე

„კირიზიის“ გამომცემები:

„ახალი პოეზიის ანტოლოგია“ ფ. 25 მ.

ვალერიან გაფრინდაშვილი—„დასვები“ ფ. 25 მ.

„მეოცნება ნიამორების“ გამომცემები:

„მეოცნებე ნიამორები“—ალმანახი 1919 წ. (გაიყიდა).

სტეფან მალარმე—„ლექსები და პროზა“ (გაიყიდა).

„მეოცნებე ნიამორები“—ალმანახი. წიგნი მეორე 1919 წ. (გაიყიდა).

„მეოცნებე ნიამორები“—ალმანახი. წიგნი მესამე 1919 წ. ფ. 20 მ.

მზადდება:

კოლაუ ნადირაძე—პირველი წიგნი.

„მეოცნებე ნიამორები“—წიგნი მეოთხე.

F 852
1920

